
Przedmowa

Z inicjatywy Katedry Teorii i Metodyki Wychowania Fizycznego z okazji 100. rocznicy śmierci Henryka Jordana i 80-lecia Akademii Wychowania Fizycznego w Krakowie odbyła się konferencja naukowa pt. „Henryk Jordan – humanistyczne wyzwanie dla naszych czasów”. Jej celem było uczczenie wymienionych tu rocznic, a także przypomnienie po raz kolejny ponadczasowej wartości dorobku Henryka Jordana na wielu polach jego działalności, jak również próba odpowiedzi na pytanie: Czy i w jakim zakresie współczesny system wychowania czerpie z jego spuścizny?

W trakcie konferencji referaty wygłosili naukowcy nie tylko z naszej Akademii, ale także z Uniwersytetu Jagiellońskiego i Rzeszowskiego. Oddając do rąk Czytelników materiały z tej konferencji i zachęcając do lektury, przedstawię w dużym skrócie jej tematykę.

W słowie wstępnym twórca pedagogiki zdrowia i nowoczesnej teorii wychowania fizycznego Maciej Demel ukazuje bogactwo dorobku Jordana, stawia również teoretykom oraz metodykom wychowania fizycznego i rekreacji trudne, ale inspirujące pytania, licząc na ich zdolność „do rezonansu twórczego”.

Barbara Łuczyńska omawia bogate życie i wielkie dzieło Jordana, akcentując szczególnie:

- jego „kryształowe życie i całkowite oddanie innym”,
- troskę o biednych i słabszych, o zaniedbaną młodzież rzemieślniczą,
- różnorodny, perfekcyjnie opracowany i realizowany w Parku program dydaktyczno-wychowawczy.

Dokonań Jordana jako uczonego, profesora i obywatela przybliży Julian Dybiec. Na tle osiągnięć naukowych w położnictwie XIX w. autor podkreśla teoretyczny i praktyczny wymiar znaczącego ilościowo i jakościowo dorobku Jordana w tej dziedzinie, zwraca uwagę na jego starania o unowocześnienie i rozwój kliniki położniczej, o popularyzację wiedzy medycznej wśród ubogiej ludności. Przedstawiając różnorodną działalność obywatelską Jordana jako członka Rady Miejskiej Krakowa i posła do Sejmu Krajowego, J. Dybiec kieruje uwagę czytelnika na takie zagadnienia, jak: rozwój oświaty, podniesienie poziomu zdrowotnego mieszkańców i rozwój szpitalnictwa, budowa wodociągów i kanalizacji, rozwiązywanie kwestii społecznych i obrona narodowej racji stanu.

Zasługi Henryka Jordana dla rozwoju ruchu higienicznego i zdrowia publicznego przypomina i szczegółowo analizuje Ewa Kałamacka, która podkreśla znaczenie prowadzonej przez niego kampanii na rzecz podniesienia świadomości społeczeństwa w zakresie higieny i zdrowia – „walkę słowem i piórem” – a zwłaszcza działalność publicystyczną na łamach „Przewodnika Higienicznego”.

Andrzej M. de Tchorzewski ukazuje natomiast Henryka Jordana jako zwolennika, a zarazem prekursora „nowego wychowania”, którego poglądy i praktyczne działania wyprzedziły nawet dokonania XX-wiecznych propagatorów tej idei. Autor artykułu stawia Jordana w gronie tak znakomych myślicieli przełomu XIX i XX wieku, jak Ellen Key, Eduard Claparede i Owidiusz Decroly.

W referacie Mariana Bukowca zebrano krótkie wypowiedzi wielu wybitnych polskich pedagogów (m.in. Kamińskiego, Wroczyńskiego, Okonia i Demela) na temat Parku Jordana i realizowanego tam programu. Autor skonstatował, że w teoriach wychowania idee Jordana znalazły właściwe im miejsce, natomiast praktyka współczesnego wychowania fizycznego nie nadąża za jego przesłaniem.

W obszernym tekście zatytułowanym *Jordanowskie i współczesne idee pozaszkolnego wychowania fizycznego* Władysław Pańczyk, który w swojej pracy badawczej i nauczycielskiej bardzo efektywnie realizuje przesłanie Jordana, dla podkreślenia aktualności jego idei charakteryzuje warunki i styl życia współczesnych dzieci i młodzieży, uznając, że z racji „pasywnego fizycznie – konsumpcyjnego stylu życia (...) ruch w kontakcie z przyrodą jest profilaktyczną i terapeutyczną koniecznością”. Dokonuje także bardzo ciekawego przeglądu plenerowych form aktywności fizycznej w Polsce (i to od czasów Śniadeckiego) i na świecie oraz podejmowanych w Polsce empirycznych prób oceny efektywności zajęć wychowania fizycznego realizowanych w terenie.

O wielkiej trosce Jordana o kształcenie nauczycieli wychowania fizycznego w Uniwersytecie przypominał w swoim wystąpieniu Kazimierz Toporowicz, dowodząc, że tylko dzięki swojemu wielkiemu autorytetowi (lekarza, uczonego i społecznika) udało mu się przekonać Radę Szkolną Krajową i Ministerstwo Wyznań i Oświecenia w Wiedniu oraz władze Uniwersytetu Jagiellońskiego do powołania przy Uniwersytecie dwuletnich Kursów Naukowych Gimnastyki dla Kandydatów na Nauczycieli Szkół Średnich i Seminariów Nauczycielskich oraz Komisji Egzaminacyjnej dla nauczycieli gimnastyki w szkołach średnich. Instytucje te rozpoczęły działalność w 1895 roku.

W końcowej części opracowania Dobiesław Dudek prezentuje czytelnikom niezmiernie interesujące stare fotografie, a pomiędzy nimi zdjęcia cennych dokumentów, widoki Parku, portrety uczestników ćwiczeń i samego doktora Jordana.

Oddając niniejszą książkę do rąk czytelników, ufam, że przyczyni się ona do upowszechnienia wiedzy o wielkim dorobku Henryka Jordana i skłoni do humanistycznej zadumy nad stanem wychowania fizycznego i zdrowotnego we współczesnej Polsce.

Marian Bukowiec